

ABLATIV ABSOLUTNÍ

21. LEKCE

CO ZNAMENÁ TO STRAŠIDELNÉ SOUSLOVÍ?

- ablativ absolutní je polovětná participiální konstrukce, která má význam **příslivečné vedlejší věty**, nejčastěji **časové**
- skládá se obvykle ze **jména v ablativu** a **participia v ablativu** (používají se pouze participia prézentu aktiva a perfekta pasiva)
- v češtině obdobná vazba neexistuje - ablativ absolutní se překládá obvykle jako vedlejší věta časová

JAK TO VYPADÁ V PRAXI?

- Příklad věty s ablativem absolutním: **Periculo crescente vires crescunt**.
  - ablativ absolutní je tam to *periculo crescente*. Jak název napovídá, jméno (*periculum*) i participium (*crescens*) jsou v **ablativu**, přičemž je nutné, aby se shodovaly v pádě (v ablativu absolutním vždy ablativ), rodě a čísle.

JAK SE TO TVOŘÍ?

- ablativ absolutní má svůj vlastní "**podmět**" (jméno v ablativu) a "**přísudek**" (participium prézentu aktiva či perfekta pasiva), tyto pak v překladu do češtiny skutečně figurují jako podmět a přísudek vedlejší věty časové
- abl. abs. s **participiem prézentu** aktiva vyjadřuje **děj aktivní a současný** s dějem hlavního slovesa
- abl. abs. s **participiem perfekta** pasiva vyjadřuje **děj předčasný a pasivní** s dějem hlavního slovesa

ABL. ABS. S PARTICIPIEM PRÉZENTA AKTIVA

Když byl král nepřítomen, zemi napadli nepřátelé.

- děj VV a VH se odehrává současně → participium prézentu aktiva od "být nepřítomen" (→ *absens*) v ablativu (→ *absente*)
- "podmět" (král - *rex*) musí být také v ablativu → *rege*
- ablativ absolutní zní "**rege absente**"

Rege absente hostes regnum invaderunt.

ABL. ABS. S PARTICIPIEM PERFEKTA PASIVA

Když král zemřel, zemi napadli nepřátelé.

- děj VV se odehrává před dějem VH → participium perfekta pasiva od "zemřít" (→ *mortuus*) v ablativu (→ *mortuo*)
- "podmět" (král - *rex*) musí být také v ablativu → *rege*
- ablativ absolutní zní "**rege mortuo**"

Rege mortuo hostes regnum invaderunt.

ABLATIV ABSOLUTNÍ BEZ PARTICIPIA

- méně často se vyskytuje i ablativ absolutní složený ze dvou substantiv nebo substantiva a zájmena či adjektiva
- překládá se VV časovou nebo vhodnou předložkovou konstrukcí
- Příklad: *Cicerone consule* (když byl Cicero konzulem, za Ciceronova konzulátu...); *me puero* (za mého dětství, když jsem byl chlapec)

ABLATIV ABSOLUTNÍ - PŘEKLAD KROK ZA KROKEM

21. LEKCE

ZPŮSOBY PŘEKLADU

- **vedlejšími větami časovými (když, až)** - např. rege moriente: když umírá král / rege mortuo: když král zemřel
- **různými předložkovými konstrukcemi** - např. rege mortuo: po smrti krále
- **souřadně spojenými větami hlavními** - rege moriente: král umíral a zemi napadli nepřátelé / rege mortuo: král zemřel a zemi napadli nepřátelé

5 KROKŮ KE SPRÁVNÉMU PŘEKLADU A 1 TIP K TOMU

Modelová věta: Rege moriente / Rege mortuo hostes regnum invaderunt.

1. **Přeložíme větu s určitým slovesem.** Určité sloveso je zde "invaderunt", tj. Napadli. Podmětem k němu je "hostes" - tj nepřátelé napadli. Předmětem je "regnum" - království. Překlad věty s určitým slovesem zní "nepřátelé napadli království", To, co zbylo, je ablativ absolutní.
2. **Ablativ absolutní začneme překládat jako větu časovou se spojkou "když".** "Když" je vždy dobrý začátek.
3. **V ablativu absolutním najdeme jméno v ablativu a vytvoříme z něj podmět věty s "když".** Jméno v ablativu je v modelové větě slovo "rege" (moriente / mortuo jsou participia). To se stane podmětem naší věty s když: "Když král..."
4. **V ablativu absolutním najdeme participium a vytvoříme z něj přísudek věty vedlejší s "když".** V modelových větách jsou participia "moriente" (ptcp. prézenta aktiva od zemřít) případně "mortuo" (ptcp. perfekta pasiva). V prvním případě překládáme participium tak, aby vyjadřovalo současnost s dějem VH, zvolíme tedy minulý čas a nedokonavý vid: "Když král umíral...". V druhém případě volíme takový překlad, který vyjadřuje předčasnost (minulý čas, dokonavý vid): "Když král zemřel..."
5. **Spojíme souvětí dohromady.** Když král umíral / když král zemřel, nepřátelé napadli království.

Tip: Zhodnotíme, zda se to nedá přeložit i předložkovou vazbou či jiným typem věty a zhodnotíme, zda to tak nezní lépe: Po smrti krále....

FAQ

- **Jak je to s deponentními slovesy?**
  - V případě abl. abs. s participiem prézenta mají normálně současný a aktivní význam. V případě abl. abs. s participiem perfekta pasiva mají sice předčasný, ale aktivní význam, což u nedeponentních sloves není možné.
- **Může být ablativ absolutní součástí dalších větných vazeb? Třeba i akuzativu s infinitivem?**
  - Ano. Nejhorší sny se stávají skutečností. Může být například ve vedlejší větě: "Te monemus, ut acceptis litteris omnia celeriter conficias." Vybízíme tě, abys poté, co bude dopis doručen, vše rychle učinil." Nebo i v tom akuzativu s infinitivem: "Legati nuntiaverunt exercitum hostium Romanis victis ad urbem appropinquare." Legáti oznámili, že poté, co byli Římané poraženi, se nepřátelské vojsko blíží k městu."
- **Co jsou to ta participia, o kterých se tu furt píše?**
  - participium je jmenný tvar slovesný (obdoba českého příčestí). Latina má 3 participia, pro ablativ absolutní jsou však relevantní pouze dvě: participium prézenta aktiva a participium perfekta pasiva. Obé jsme se učili.
  - *Participium prézenta aktiva (9. lekce)*
    - vyjadřuje děj aktivní a současný s dějem slovesa ve větě
    - tvoří se přidáním -ns k přítomnému kmene slovesa, který je u 3. a 4. konjugace rozšířen o -e-
      - laudo → lauda + ns → laudans
    - skloňuje se jako adjektivum třetí deklinace: laudans, laudantis, laudanti...
  - *Participium perfekta pasiva (19. lekce)*
    - vyjadřuje děj pasivní a předčasný k ději slovesa ve větě
    - tvoří se od supinového kmene slovesa odtrhnutím koncového -um a přidání koncovek podle rodu -us, -a, -um
      - laudo, are, avi, atum → laudat-um → laudat+us, laudat+a, laudat+um
    - skloňuje se jako adjektivum první a druhé deklinace: laudatus, laudati, laudato...